

บทที่ ๑

บทนำ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ในการจัดตั้งองค์การธุรกิจ เจ้าของธุรกิจจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของธุรกิจนั้น ว่า จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด เช่น เพื่อหากำไรมากที่สุด หรือเพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดี และราคาพอสมควรออกสู่ตลาด เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันผู้เป็นเจ้าของธุรกิจจะกำหนดนโยบาย กว้าง ๆ เพื่อให้ฝ่ายจัดการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนด นั้น

หน้าที่ของฝ่ายจัดการของธุรกิจใด อาจแบ่งออกได้เป็นหน้าที่หลัก ๓ ประการ คือ

๑. หน้าที่ในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้
๒. รับผิดชอบในการจัดสายงาน เพื่อให้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็น สัดส่วน แต่ละแผนกหรือแต่ละส่วน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมายให้กิจการดำเนินไปด้วยดี
๓. หน้าที่ในการควบคุมว่า งานที่ได้มอบหมายให้บุคคลต่าง ๆ รับผิดชอบ ไปนั้นได้ดำเนินถูกต้องตามแผนที่วางไว้และมีการประสานงานที่ดี

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (ก.ฟ.ผ.) เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิต พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิต จัด ให้ได้มา จัดส่งหรือจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อุตสาหกรรมต่าง ๆ ตลอดจนจนประเทศใกล้เคียง โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้กำหนดนโยบายหลักไว้ว่า จะผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอ มีราคาถูก และมั่นคงเชื่อถือได้ ผู้บริหารหรือฝ่ายจัดการของ ก.ฟ.ผ. จึงมีภาระหน้าที่ในการบริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ความสำเร็จของธุรกิจขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายจัดการ โดยเฉพาะรัฐวิสาหกิจที่มีทุนการดำเนินงานส่วนหนึ่งมาจากงบประมาณแผ่นดิน และเป็นกิจการสาธารณูปโภคอย่างเช่น ก.ฟ.ผ. นี้ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกิจการย่อมกระทบกระเทือนถึงรัฐบาลตลอดจน เศรษฐกิจของประเทศในที่สุดด้วย ดังนั้นการบริหารงานของฝ่ายจัดการของรัฐวิสาหกิจจึงทวีความสำคัญมากขึ้น ในการบริหารฝ่ายจัดการต้องอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งฝ่ายจัดการอาจนำไปใช้เป็นหลักในการวางแผนงานในอนาคต หรือนำมาพิจารณาดูผลงานที่ได้ทำไปแล้วและวิเคราะห์ว่าควรปรับปรุงแก้ไขหรือไม่อย่างไร หรืออาจใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายจัดการจะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์และเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฝ่ายจัดการกำลังตัดสินใจอยู่

แต่เดิมเมื่อหน่วยงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตมีขนาดเล็ก การดำเนินงานยังไม่กว้างขวาง การบันทึกรายการและการจัดเตรียมข้อมูลด้วยมือเพียงอย่างเดียวเพื่อเสนอต่อฝ่ายจัดการนั้นยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้น สามารถสนองความต้องการของฝ่ายจัดการได้ ต่อมาเมื่อขอบเขตของงานกว้างขึ้น มีการกระจายอำนาจออกไปทั่วประเทศ ฝ่ายจัดการไม่สามารถควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดได้ทั่วถึง การควบคุมและการตัดสินใจต่าง ๆ จึงต้องอาศัยข้อมูลจากฝ่ายบัญชีมากขึ้น การบันทึกและรวบรวมข้อมูลด้วยมือได้ประสบปัญหาและข้อบกพร่องหลายประการ เนื่องจากต้องเพิ่มทั้งปริมาณคนและเวลาที่ใช้ในการจัดทำ ตลอดจนต้นทุนของการจัดทำรายงานต่าง ๆ ก็สูงขึ้นจนไม่คุ้มกับผลที่ได้รับ ดังนั้นจึงได้มีการปรับปรุงการจัดทำข้อมูลเพื่อการจัดการโดยนำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย เพื่อให้สามารถเสนอข้อมูลต่อฝ่ายจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้สามารถรับข้อมูลและคำสั่งต่าง ๆ และนำข้อมูลไปประมวลผลตามคำสั่งเหล่านั้น แล้วนำผลลัพธ์ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ที่ต้องการ ด้วยความเร็ว ความถูกต้อง และมีประสิทธิภาพสูง ด้วยคุณสมบัติเหล่านี้เครื่องคอมพิวเตอร์จึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของกิจการต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตด้วย ดังนั้นวิทยานิพนธ์จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการวิจัยถึงประสิทธิภาพ

ของการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการลงบัญชีของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เปรียบเทียบกับการลงบัญชีด้วยมือ เพื่อให้ทราบว่า

๑. การนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ให้ประโยชน์ในการประมวลผลข้อมูลแก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตมากน้อยเพียงใด

๒. เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถแก้ปัญหาและข้อบกพร่องของการทำบัญชีด้วยมือได้หรือไม่ และสนองความต้องการของฝ่ายจัดการในการรวบรวมข้อมูลและเสนอข้อมูลในรูปแบบและเวลาที่ต้องการได้ดีเพียงใด

๓. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตสามารถจะขยายขอบเขตของการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลทางบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกได้หรือไม่

ขอบเขตและขั้นตอนในการวิจัย

การทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์นั้นมิใช่ว่าจะมีสมรรถภาพสูงโดยไม่มีขอบเขตจำกัดและสามารถทำงานได้ทุกประเภท ทุกลักษณะโดยไม่มีเงื่อนไข แท้จริงแล้วการจะใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานใดนั้นจะต้องพิจารณาถึงประเภทของงาน ลักษณะของข้อมูลที่จะนำเข้า และลักษณะของผลลัพธ์ที่ต้องการด้วย เมื่อได้นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้งานแล้วการจะทราบว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดจะต้องศึกษาถึงระบบงานทั้งหมดของกิจการโดยทั่ว ๆ ไปก่อน แล้วศึกษาถึงวิธีการทำงานด้วยมือที่ใช้อยู่แต่เดิม ผลลัพธ์ที่ได้ตลอดจนปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น แล้วนำมาเปรียบเทียบกับวิธีการทำงานเมื่อใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และผลลัพธ์ที่ได้ ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงจากวิธีการทำด้วยมือมาใช้เครื่องคอมพิวเตอร์นั้นให้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องตรงกันและ เมื่อเปลี่ยนแปลงแล้วคอมพิวเตอร์สามารถแก้ปัญหาที่มีอยู่เดิมได้หรือไม่ ได้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานส่วนอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้หากมีปัญหาเกิดขึ้นได้ดำเนินการแก้ไขอย่างไรบ้าง ซึ่งพอจะสรุปหัวข้อของการศึกษาริชัยได้ดังนี้

๑. หน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายบัญชีและการเงินตลอดจนการจัดสายงานและหน้าทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้จัดแบ่งไว้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของหน่วยงานโดยส่วนรวม และทราบถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานในฝ่ายบัญชีและการเงินก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของการปฏิบัติงานต่อไป

๒. วิธีการจัดทำและขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบใบสั่งจ่าย การบัญชีต้นทุน และรายการทางบัญชีต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงระเบียบการทำงานของ กฟผ. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่มาของรายการทางบัญชีต่าง ๆ ก่อนที่จะมีการลงบัญชีจริง ๆ ซึ่งระเบียบและที่มาของรายการนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยลงบัญชี ในเรื่องระบบใบสั่งจ่ายจะแสดงให้เห็นทราบว่า เนื่องจาก กฟผ. มีรายการเงินสดจ่ายเป็นจำนวนมาก เช่น รายการซื้อ, ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา, ค่าแรง-เงินเดือน, การชำระหนี้ต่าง ๆ เป็นต้น แต่ไม่มีรายการซื้อวัตถุดิบ เพราะไม่มีวัตถุดิบในการผลิต มีแต่น้ำมันช่วยในการผลิตซึ่งไม่ได้ทำการซื้อทุกวัน แต่มีการทำสัญญาล่วงหน้า ดังนั้นจึงไม่มีระบบบัญชีซื้อและเจ้าหนี้ แต่ใช้ระบบในการส่งจ่ายควบคุมรายการเงินสดจ่ายและเจ้าหนี้ ส่วนระบบบัญชีต้นทุนนั้น ด้วยเหตุที่ กฟผ. เป็นกิจการผลิตอย่างหนึ่งวิธีการบัญชีจึงใช้ระบบบัญชีต้นทุน แต่เนื่องจาก กฟผ. เป็นกิจการผลิตที่แตกต่างจากกิจการอื่นหลายประการ เช่น ไม่มีวัตถุดิบในการผลิต, สินค้าไม่มีตัวตน เป็นต้น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ถือเป็นต้นทุนการผลิตหรือต้นทุนการดำเนินงานก็จะแตกต่างออกไป ดังนั้นจึงจะกล่าวถึงระบบบัญชีต้นทุนของ กฟผ. ให้เข้าใจเป็นขั้นต้นก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการบัญชีต่อไป นอกจากระบบใบสั่งจ่ายและระบบบัญชีต้นทุนแล้ว จะกล่าวถึงที่มาของรายการเงินสดรับและลูกหนี้ รายการซื้อและเจ้าหนี้ รวมทั้งรายการค่าแรงและเงินเดือน พร้อมทั้งการควบคุมภายในแต่ละขั้นตอนเหล่านั้น เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของรายการทางบัญชีของ กฟผ. ที่ไม่เหมือนกับกิจการอื่นที่มีรายการซื้อ - ขาย เกิดขึ้นทุกวัน วันละหลายครั้ง แต่สำหรับ กฟผ. จะถือว่า รายการขายและลูกหนี้เกิดขึ้นเดือนละครั้ง เมื่อส่งใบแจ้งหนี้ให้ลูกค้าซึ่งมีเป็นจำนวนน้อยและแน่นอน เนื่องจากมีการทำสัญญาล่วงหน้า ดังนั้นจึงไม่ต้องมีสมุดรายวันขายโดยเฉพาะ ลงเพียงแต่บันทึกการขายลงในสมุดรายวันทั่วไปเท่านั้น ส่วนรายการซื้อนั้น เนื่องจากการผลิตไฟฟ้า

ของ กฟผ. ไม่จำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ นอกจากน้ำมันเชื้อเพลิงที่เป็นส่วนสำคัญในการผลิต ซึ่งรายการชื้อน้ำมันเชื้อเพลิงนี้ก็มีการทำสัญญาล่วงหน้าและซื้อจากองค์การเชื้อเพลิงแห่งเดียว รายการซื้อจึงไม่ต้องใช้สมุดรายวันเฉพาะ เช่นเดียวกัน ดังนั้นในบทนี้จึงจะกล่าวเฉพาะระเบียบและวิธีการของ กฟผ. ที่เกี่ยวข้องกับรายการบัญชีก่อนที่มีการลงบัญชีจริง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาถึงวิธีการลงบัญชีของ กฟผ. ในบทต่อไป

๓. วิธีการทำบัญชีด้วยมือและข้อบกพร่อง เพื่อให้ทราบถึงวิธีการลงบัญชีของ กฟผ. ซึ่งแบ่งเป็น

๑. ใบสั่งจ่ายส่วนกลางและทะเบียนใบสั่งจ่ายส่วนกลาง ซึ่งเป็นวิธีการบัญชีสำหรับรายการเงินสดทุกประเภทที่จ่ายที่ส่วนกลาง (สำนักงานใหญ่)

๒. สมุดรายวันเงินสดจ่าย เป็นการลงบัญชีเพื่อเดบิตบัญชีเจ้าหนี้ใบสั่งจ่าย

๓. สมุดรายวันเงินสดรับ เป็นการบันทึกรายการเงินสดรับทุกประเภทรวมทั้งค่าขาย

๔. JOURNAL VOUCHER เป็นใบสำคัญอีกชนิดหนึ่งซึ่งใช้บันทึกรายการที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ ใบการปฏิบัติงานของพนักงานจะต้องมีการเดินทางไปปฏิบัติงานหรือติดต่องานที่หน่วยงานต่างจังหวัดเสมอ ในการเดินทางแต่ละครั้ง กฟผ. จะจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ค่าที่พักและค่าพาหนะระหว่างเดินทางให้ โดย กฟผ. อนุญาตให้ยืมเงินยืมทรองเพื่อไปใช้จ่ายระหว่างเดินทางได้ เมื่อเดินทางกลับจึงจะส่งคืนเงินยืมทรองโดยหักล้างกับค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางที่ควรจะได้รับ การจ่ายเงินยืมทรองนั้นจะผ่านรายการโดยใบสั่งจ่าย ส่วนการหักล้างเงินยืมทรองกับค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางจะผ่านทางใบสำคัญที่เรียกว่า JOURNAL VOUCHER นี้ การที่ต้องจัดให้มีวิธีการโดยเฉพาะนี้ เนื่องจากมีรายการประเภทนี้เป็นจำนวนมากจึงต้องควบคุมเป็นพิเศษ

๕. สมุดรายวันทั่วไป ใช้สำหรับลงรายการที่ไม่มีสมุดรายวันเฉพาะอื่นลง เช่น การคิดค่าเสื่อมราคา, การลงรายการค้างรับค้างจ่าย, การจัดสรรค่าใช้จ่ายจากบัญชีหนึ่งไปบัญชีอื่น ๆ เป็นต้น

๖. ใบสั่งจ่ายส่วนภูมิภาค ใช้เพื่อลงรายการเงินสดจ่ายที่จ่ายจากหน่วยงานส่วนภูมิภาคแห่งต่าง ๆ

นอกจากนี้ จะกล่าวถึง การให้รหัสบัญชี การทำงานการเงินและปัญหาข้อบกพร่องของการทำบัญชีด้วยมือด้วย

๔. วิธีการทำบัญชีด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยจะกล่าวแยกตามประเภทของใบสำคัญเช่นเดียวกับวิธีการทำบัญชีด้วยมือ

๕. การเปรียบเทียบวิธีการทำบัญชีด้วยมือและวิธีการลงบัญชีด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อดูถึงประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ และข้อบกพร่องหรือปัญหาในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้น

๖. สรุปถึงข้อดี ข้อเสียของการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการลงบัญชีของ กฟผ. ตลอดจนเสนอแนะถึงการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ตลอดจนการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัยประกอบด้วย

๑. ศึกษาค้นคว้าจากข้อบังคับและคำสั่งของ กฟผ. ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการลงบัญชี

๒. การสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานถึงวิธีการทำงาน ตลอดจนความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

๓. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้เน้นหนักถึงประสิทธิภาพของการลงบัญชีโดยเครื่องคอมพิวเตอร์มากกว่าวิธีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยจะเน้นให้เห็นผลของการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการลงบัญชีเปรียบเทียบกับผลของการลงบัญชีด้วยมือที่ใช้อยู่แต่เดิม สำหรับระบบบัญชีพัสดุคงคลังโดยเครื่องคอมพิวเตอร์จะไม่ขอกกล่าวถึง เนื่องจากได้มีการวิจัยเรื่อง "การใช้คอมพิวเตอร์ควบคุมพัสดุของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย" โดยคุณพรพิพย์ ลวณะมาลัย ซึ่งกล่าวถึงโดยละเอียดแล้ว และสำหรับระบบบัญชีค่าแรงและเงินเดือนโดย

เครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากมีรายละเอียดเป็นจำนวนมากที่ไม่เกี่ยวกับการลงบัญชี ประกอบกับเป็นรายการที่ไม่พึงเปิดเผย ซึ่งไม่สามารถนำตัวอย่างมาแสดงได้ จึงจะไม่กล่าวถึงเช่นกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยถึงประสิทธิภาพของระบบโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ของ กฟผ. นี้ทำให้สามารถทราบได้ว่า

๑. การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการทำบัญชีของ กฟผ. ได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด
๒. ประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ในการทำงานจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องนั้น ได้ช่วยขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำบัญชีด้วยมือเพียงใด
๓. เกิดปัญหาหรือข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดใด ๆ ในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์บ้างหรือไม่
๔. กฟผ. สามารถจะใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในงานบัญชีให้กว้างขวางออกไปอีกได้หรือไม่ มีข้อจำกัดอะไรบ้าง